

Standardiseret ynglefuglefangst i Dybendal, Skærbæk Plantage

Statusrapport 2009

Standardiseret ynglefuglefangst i Dybendal 2009

Af Jan Drachmann

Introduktion

I 2009 var det sjette gang der blev udført standardiseret ynglefangst (SYF) i Dybendal, Skærbæk Plantage. Området er en del af EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 34 i Midtjylland ”Skovområde syd for Silkeborg”. Formålet med SYF er at opnå mål for fuglenes overlevelse og ungeproduktion, og dermed få indblik i årsagerne til eventuelle bestandsændringer. For en nærmere beskrivelse af projektets baggrund og visioner henvises til projektrapporten fra 2004.

I 2009 kom der endnu et dansk område med SYF, således at der nu er seks områder i Danmark: Dybendal, Brabrand sø, Ravnstrup sø, Vestamager, Tarup Grusgrav og Ove sø. Det nye SYF-område (Ove sø) ligger i Nordjylland, så der er nu tre undersøgelsesområder i Jylland, ét på Fyn og to på Sjælland. I slutningen af denne statusrapport bringes en oversigt over den samlede fangst i alle de danske SYF-områder i 2009.

Jeg plejer personligt at stå for hovedparten af Dybendal-fangsterne i løbet af de 12 fangstperioder, som udgør en undersøgelsesperiode i SYF. Desværre fik jeg en alvorlig knæskade i slutningen af maj 2009, og kunne derfor ikke deltage i det fleste af årets fangster. Denne knæskade gjorde også at den sidste fangst i maj i 2009 desværre ikke kunne gennemføres, da der ikke var andre der kunne hjælpe med arbejdet i denne periode. I juni, juli og august var der heldigvis mange, som ønskede at hjælpe med at gennemfører SYF-feltarbejdet i 2009. Lars Ulrich Rasmussen, Henning Ettrup, Jens Muff Hansen og Kim Skelmosen udførte således alle fangster i juni-august.

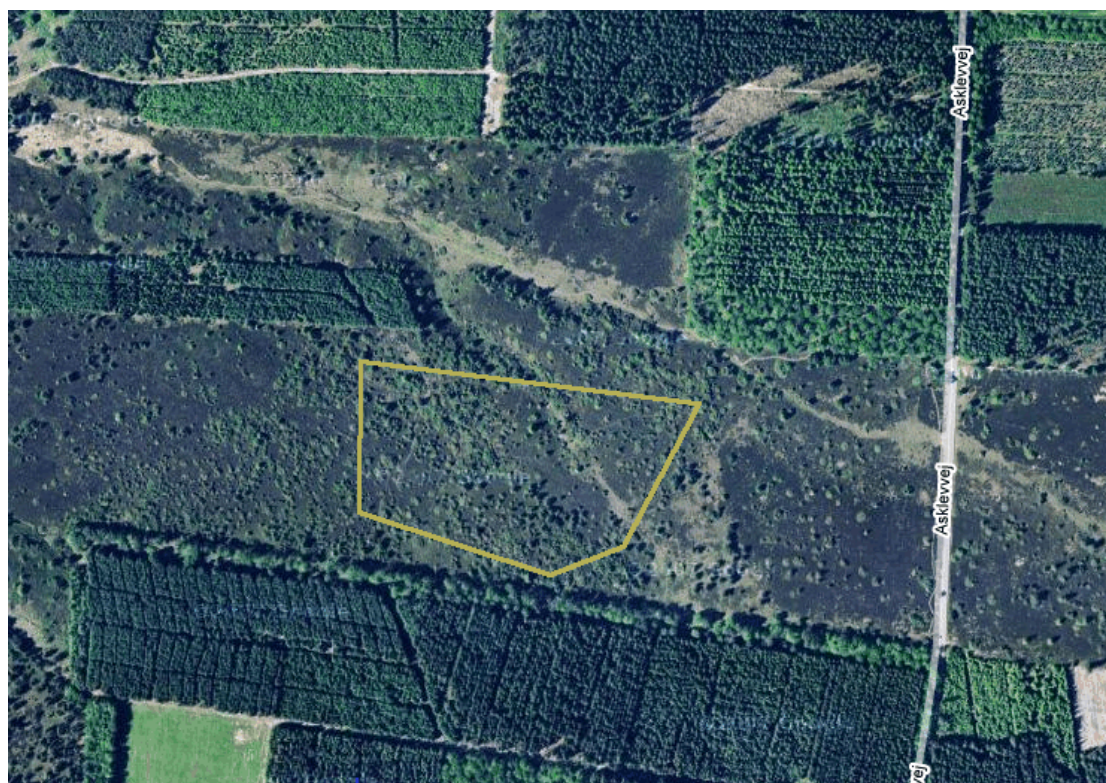
Der rettes en stor tak til Skærbæk Plantage A/S for fortsat tilladelse til at udføre ringmærkningsprojektet på deres ejendom. Uden skovdistriktets forsatte opbakning ville projektet ikke kunne gennemføres. Derudover takkes Ringmærkningscentralen ved Zoologisk Museum i København for lån af spejlnet, samt Friluftsrådet og Videnskabeligt Udvalg i Dansk Ornitologisk Forening for støtte til køb af nye spejlnet og andet fangstudstyr.

Forsidebillede: Jens Muff Hansen.

Metode

Undersøgelsesområde

SYF-projektet i Dybendal foregår i et ca. 47 ha stort område i Skærbæk Plantage (56°05'N, 9°28'E). Området er et hedeområde domineret af ene med andre spredte træer og buske, og er omkranset af skov (se Figur 1).

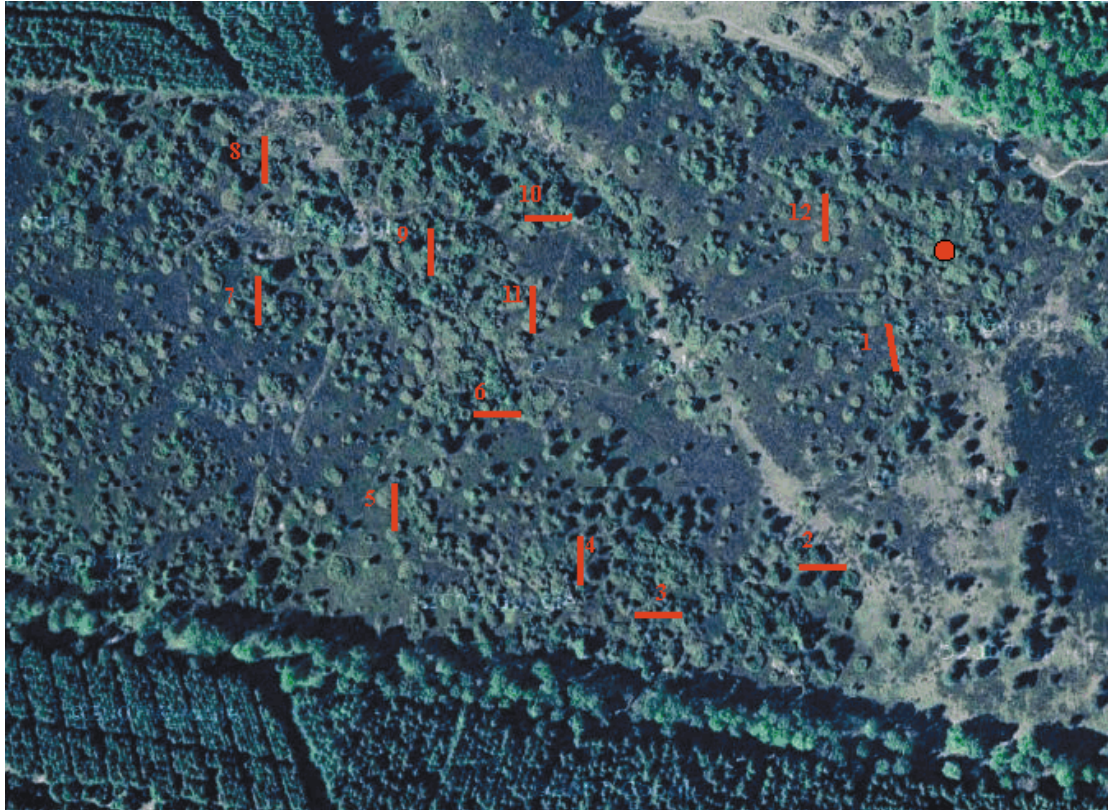
Figur 1. Den omtrentlige placering af feltområdet i Dybendal. ©2009 Google - Kortdata, Tele Atlas.

Standardiseret ynglefuglefangst

For at dække hovedparten af ynglesæsonen for de undersøgte arter, men samtidigt så vidt som muligt undgå de perioder, hvor store mængder trækfugle passerer området, blev der ringmærket fra maj til august. Ynglesæsonen blev, som tidligere, inddelt i tolv 10-dages perioder, hvor der i hver periode blev ringmærket én dag fra 30 minutter før solopgang og seks timer frem (Tabel 1). Til fangsten blev benyttet 12 10-m spejlnet der alle stod på nøjagtigt samme sted som i 2006 (se Figur 2). For at minimere forstyrrelsen og muligheden for at fuglene skulle lære nettene at kende (og dermed blive sværere at fange), gik der mindst seks dage mellem hver fangstdag.

I løbet af de seks fangsttimer blev hvert spejlnet besøgt hvert 30.-50. minut alt efter vejrforholdene og mængden af fugle, som blev fanget på en given dag. Følgende blev noteret for alle fangede fugle: Art, dato, klokkeslet, ringnummer, alder, køn,

hvordan fuglen blev kønsbestemt, rugeplettens udvikling, hvilket spejlnet fuglen blev fanget i, og hvorvidt der var tale om en ny eller genfanget fugl. Rugeplettens udvikling noteredes for at bestemme timingen af de enkelte arters ynglesæson.

Figur 2. Placeringen af de 12 spejlnet indenfor undersøgelsesområdet, hvor den røde cirkel angiver vores udgangspunkt under fangsterne. ©2009 Google - Kortdata, Tele Atlas.

Herudover blev vejrforholdene registreret to til tre gange på hver fangstdag, og for de fleste individer blev vingens længde målt. Ovennævnte procedure følger den fælles europæiske standard for SYF. På engelsk benævnes SYF Constant Effort Sites (CES), hvilket kan være nyttig at vide, hvis yderligere viden om SYF i Europa ønskes, evt. gennem søgning på internettet.

Resultater

Dybendal

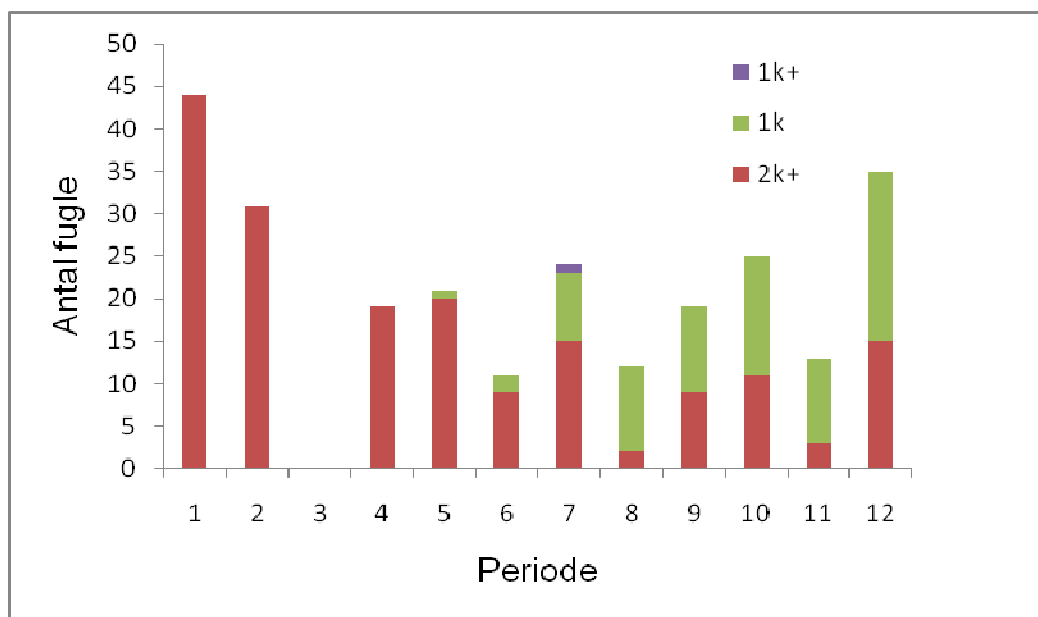
Den standardiserede fangst af ynglefuglene startede i 2009 den 1. maj og sluttede den 23. august (Tabel 1). Totalt blev der fanget 254 forskellige individer fordelt på 25 arter (228 ringmærket i 2009 og 25 aflæsninger fra tidligere år, Tabel 2). Udover de 25 aflæsninger af fugle der var ringmærket i området i tidligere år, blev der den 6. juni fanget en munk med belgisk ring. Udover de 25 forskellige mærkede arter, blev der også fanget en natravn den 2. juli. Denne blev sluppet igen uden at blive ringmærket, da vi ikke havde den rigtige ringstørrelse med til denne art. Det var første gang der blev fanget natravn i Dybendal. I 2009 blev der også for første gang fanget stor flagspætte og lille korsnæb i området, da der blev fanget en stor flagspætte den 14. august, og en lille korsnæb den 19. juli.

Løvsanger var, som altid, den mest hyppige art fanget i området i 2009. Antallet af løvsangere der blev fanget var på mindst samme niveau som i 2008, da der blev fanget 58 løvsangere i 2009, selv om der slet ikke blev mærket i periode 3. Mængden af løvsangere er således øget i 2008 og 2009 i forhold til de første fire år projektet har kørt (Tabel 3). Udover løvsanger, forekom ni andre arter i større antal end tidligere år, mens otte arter blev fanget i lavere antal end tidligere (Tabel 3), mens de øvrige arter forekom i omtrent samme antal som de forrige år. Aldersfordelingen af de 254 forskellige individer fanget i 2009 og deres fordeling i de forskellige fangstperioder er vist i Figur 3. Den første ungfugl blev fanget midt i juni (periode 5), hvor en ung rødhals gik i nettet.

Alle danske SYF-områder

Totalt blev der fanget 2313 forskellige individer på de seks danske SYF-områder i 2009 (Tabel 4). Tabel 5 giver en oversigt over de hyppigst fangede arter i 2006-2009, hvor der er blevet mærket i mere end ét SYF-område.

Ungeproduktionen (antal ungfugle pr adult) er endnu ikke blevet estimeret for nogle af arterne fanget i 2009, da de samlede data for alle seks SYF-områder endnu ikke er blevet analyseret.

Figur 3. Antallet af forskellige individer ringmærket og aflæst i de enkelte perioder og deres aldersfordeling (N = 254). Individer fanget flere gange er kun medtaget første gang de blev fanget.

Diskussion

For første gang i de seks år der systematisk er blevet fanget ynglefugle i Dybendal, var der én ud af årets 12 perioder, hvor det ikke lykkedes at gennemføre fangsten. Dette er beklageligt, og har en effekt på især sammenligningen af årets totale fangst af de forskellige arter i forhold til de tidligere år. Selv om der ikke blev gennemført fangst sidst i maj (Periode 3), så kan årets øvrige 11 fangster i Dybendal stadig indgå i beregningerne af årets ungeproduktion baseret på den samlede fangst på alle danske SYF-områder. Hvis der gennemføres mindst otte af et års 12 planlagte SYF-fangster, kan data korrigeres og stadig anvendes til beregning af årets ungeproduktion (Miles et al. 2007). Årets data fra Dybendal vil således også indgå i beregningen af ungeproduktionen for de mest almindelige arter fanget i 2009, når alle data fra alle seks SYF-områder er analyseret.

Løvsanger var, som i alle tidligere år, den mest almindelige art blandt de fangede fugle. I år var den ældste aflæste løvsanger mærket i 2005 (Tabel 2), og der blev således ikke genfundet nogen fugle mærket i 2004, som var det første år med SYF i Dybendal.

De sidste to år (2008 og 2009) er mængden af fangede løvsangere steget i forhold til projektets første fire år (Tabel 3). Derudover blev ni andre arter fanget i større antal end tidligere (Tabel 3). Gråsirken, dompap, skovpiber, rødhals og

gulspurv blev alle fanget i de største antal siden projektets start, mens jernspurv og munk optrådte i samme høje antal som i de seneste 2-3 år. Desuden optrådte solsort med det højeste antal siden projektets start, da der både i 2004 og 2009 blev fanget 12 solsorte i Dybendal. Det samlede antal af de arter der blev fanget hyppigere end tidligere år (Tabel 3) er dog formodentlig underestimeret, da der ikke blev gennemført fangst i Periode 3.

Blandt de otte arter der blev fanget mindre hyppigt end tidligere år (Tabel 3), skal særligt fuglekonge, sortmejse og rødrygget tornskade fremhæves. Tidligere års SYF-fangster har, som omtalt i statusrapporten fra 2007, vist at fuglekonge og sortmejse udviser ens populationsdynamik. I år med mange fuglekonger (2004, 2007 og 2008), fanges der også relativt mange sortmejser, mens der i år med få fuglekonger fanges få sortmejser. Yngleforholdene for disse to nåleskovsarter var således atter dårlig i 2009, hvor begge arter blev fanget i lave antal. Rødrygget tornskade blev slet ikke fanget i 2009, hvilket først er anden år ud af projektets seks år med SYF (Tabel 3).

I 2009 blev der fanget tre arter (Natravn, stor flagspætte og lille korsnæb) som ikke hidtil er blevet fanget i Dybendal, hvilket bringer det totale antal fangede arter op på 34 siden første fangst i 2004. En anden interessant fangst i 2009 var en munk med belgisk ring. Hvor og hvornår denne munk er blevet mærket i Belgien er endnu ikke oplyst fra den belgiske ringmærkningscentral. Det er den anden aflæsning af en udenlandsk mærket fugl i Dybendal, da en jernspurv med belgisk ring blev fanget i 2004.

Den tidsmæssige variation af årets fangster var identisk med de tidligere år, med mange fangede individer i den første periode, færre fugle midt på sommeren, og mange ungfugle i juli og august (se Figur 3). De første unger blev i 2009 fanget i periode 5 og 6, hvor én og to rødhalsunger blev fanget henholdsvis den 14. juni og 23. juni. Selv om antallet af individer og arter der fanges i Dybendal varierer fra år til år, så er den relative fordeling af individer, og timingen af ungerne tilstedeværelse i området mere eller mindre konstant gennem årene.

Det samlede danske SYF-program satte i 2009 endnu en gang ny rekord i antal fangede ynglefugle, da hele 2313 forskellige individer blev fanget i de seks danske SYF-områder. At det totale antal fangede ynglefugle stiger fra år til år er forventeligt, så længe der stadig kommer nye SYF-områder til (hvilket forhåbentlig fortsætter). Rørsanger og løvsanger var, lige som de tidligere år, klart de mest hyppigt fangede

arter på de danske SYF-områder i 2009. Mange andre arter fanges også i tilpas store antal (Tabel 5) til at deres årlige ungeproduktion kan estimeres. Desværre er alle data fra de seks forskellige feltområder endnu ikke blevet kvalitetssikret, og derfor har det endnu ikke været muligt at estimere årets ungeproduktion hos de mest almindelige arter i 2009. Efter feltsæsonen i 2010 vil der blive udarbejdet en samlet analyse af alle danske SYF-data indsamlet siden 2004, da mærkningen i de fleste områder da har været i gang i fem år.

Referencer

Miles W, Freeman SN, Harrison NM & Balmer DE 2007: Measuring passerine productivity using constant effort sites: the effect of missed visits. - *Ringing & Migration* 23: 231-237.

Natravnen fanget den 2. juli 2009. Foto: Kim Skelmose

Tabeller til Statusrapporten 2009

Tabel 1. Fordelingen af de tolv fangstperioder i 2009. Tidsrummene angiver tidspunktet for åbningen af første net og lukningen af tolvte net, og er således længere end de seks timers aktiv fangst. Periode 3 blev ikke gennemført på grund af manglende personale.

Periode	Varighed	Fangstdato og tid
1	1. maj - 10. maj	1. maj: 05.15-12.12
2	11. maj - 20. maj	13. maj: 04.48-11.53
3	21. maj - 30. maj	Ingen fangst
4	31. maj - 9. juni	6. juni: 04.15-10.55
5	10. juni - 19. juni	14. juni: 03.58-10.20
6	20. juni - 29. juni	23. juni: 04.15-11.05
7	30. juni - 9. juli	2. juli: 04.14-11.02
8	10. juli - 19. juli	19. juli: 04.35-11.25
9	20. juli - 29. juli	26. juli: 04.50-11.38
10	30. juli - 8. aug.	2. aug: 05.03-11.30
11	9. aug. - 18. aug.	14. aug: 05.21-12.00
12	19. aug. - 28. aug.	23. aug: 05.44-13.00

Tabel 2. Artsfordeling af de 254 forskellige individer fanget i 2009 angivet efter deres hyppighed. Årstallet angiver det år fuglene blev ringmærket.

Art	2009	2008	2007	2006	2005	2004	Total
Løvsanger	49	4	2	2	1	0	58
Jernspurv	17	4	3	0	0	0	24
Dompap	24	2	0	0	0	0	26
Rødhals	23	0	0	0	0	0	23
Gråsisken	20	2	0	0	0	0	22
Munk	19	0	0	0	0	0	20*
Skovpiber	12	0	0	0	0	0	12
Solsort	12	0	0	0	0	0	12
Gulspurv	9	1	0	0	0	0	10
Gærdesmutte	7	0	0	0	0	0	7
Gærdesanger	4	1	0	0	0	0	5
Fuglekonge	3	0	1	0	0	0	4
Gransanger	4	0	0	0	0	0	4
Sangdrossel	4	0	0	0	0	0	4
Grønirisk	4	0	0	0	0	0	4
Tornirisk	4	0	0	0	0	0	4
Topmejse	1	2	0	0	0	0	3
Tornsanger	3	0	0	0	0	0	3
Træløber	2	0	0	0	0	0	2
Musvit	2	0	0	0	0	0	2
Stor flagspætte	1	0	0	0	0	0	1
Rødstjert	1	0	0	0	0	0	1
Lille korsnæb	1	0	0	0	0	0	1
Bogfinke	1	0	0	0	0	0	1
Sortmejse	1	0	0	0	0	0	1
Total	228	16	6	2	1	0	254

* Udover de 19 munke ringmærket i 2009 blev der også fanget en munk mærket i Belgien. Hvor og hvornår den blev mærket er endnu ikke oplyst.

Tabel 3. Oversigt over 17 arter som i 2009 forekom i markant andre antal end de tidligere år. De ni arter over den vandrette streg forekom hyppigere end i de tidligere år, mens de otte nederste arter blev fanget i lavere antal end tidligere.

Art	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Løvsanger	34	35	33	35	59	58
Gråsisken	9	3	4	8	14	22
Jernspurv	12	8	7	25	25	24
Dompap	7	3	14	16	13	26
Skovpiber	5	4	1	5	8	12
Solsort	12	7	6	4	8	12
Munk	4	8	18	11	25	20
Rødhals	7	7	14	22	12	23
Gulspurv	3	3	8	6	4	10
Fuglekonge	25	1	3	24	22	4
Sortmejse	5	4	2	9	9	1
Gransanger	5	1	2	19	11	4
Gærdesanger	5	4	7	10	15	5
Rødrygget tornskade	3	6	5	0	3	0
Topmejse	6	4	10	10	12	3
Tornsanger	7	3	13	4	11	3
Musvit	8	6	4	8	8	2

Tabel 4. Antal forskellige individer fanget (mærkede + aflæsninger) på de seks danske områder med SYF i 2009

SYF	Individer	Antal arter
Dybendal	254	25
Brabrand Sø	380	23
Vestamager	398	23
Ravnstrup Sø	438	32
Tarup Grusgrav	383	31
Ove Sø	460	20
Totalt	2313	

Tabel 5. De hyppigst fangede arter (> 100 fangede) på de danske SYF-områder i 2006-2009. Antallet af SYF-områder er vist i parentes under hvert år.

Art	2006	2007	2008	2009	Fanget i alt
	(4)	(4)	(5)	(6)	
Rørsanger	195	145	374	558	1272
Løvsanger	156	248	415	353	1172
Rørspurv	79	115	122	176	492
Gransanger	45	77	151	119	392
Blåmejse	77	77	134	97	385
Musvit	69	73	125	85	352
Munk	66	67	116	100	349
Havesanger	64	43	94	86	287
Tornsanger	43	28	103	95	269
Solsort	30	32	74	78	214
Jernspurv	32	49	51	69	201
Rødhals	54	29	42	34	159
Gærdesmutte	17	32	38	37	124
Kærsanger	10	4	48	45	107